

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Osallisuus ja sen kehittyminen Demokratiahankkeessa

Kaisla Koskelainen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika marraskuu/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Kaisla Koskelainen	Sivumäärä 35 ja 4 liitesivua
Työn nimi Osallisuus ja sen kehittyminen Demokratiahankkeessa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Jukka Määttä	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Joensuun Nuorisotoimi Maikki Rouvinen, Jussi Sallinen	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Demokratiahankeryhmän osallistujien, 14-21-vuotiaiden nuorien osallisuuskokemuksia, käsityksiä sekä osallisuuskokemuksen muutoksia kahden hankkeen järjestämän paikallisen projektin välillä. Demokratiahanke on isomman kansainvälisen hankkeen Suomen osuus, hankkeessa yritetään levittää tietoisuutta osallisuudesta ja luoda siihen mahdollisuuksia paikallisella tasolla.</p> <p>Selvitin näitä osallisuuskokemuksia ja käsityksiä kahdella webropol-kyselyllä keväällä ja syksyllä 2011. Kyselyissä selvitin pääasiassa avoimin kysymyksin nuorten osallisuutta, sen laatua, määritelmiä ja muutosta. Mittarini osallisuuden toteutumisen arviointiin oli erityisesti voimautumisen ja valtautumisen näkökulmasta. Oletuksena oli että hankkeen nuoret kokevat osallisuutta erityisesti toimintaosallisuuden muodossa ja kokemus vahvistuisi projektien välillä. Tilaajana opinnäytetyölle oli Joensuun kaupungin nuorisotoimi.</p> <p>Nuorten osallisuuskokemuksia ei mielestäni ole tutkittu riittävästi. Demokratiahankkeella oli tietoinen tavoite nostaa nuorten osallisuuskokemusta, joten oli mielenkiintoista tutkia saavutettiinkö tämä tavoite hankkeen aikana, vaikka opinnäytetyössäni tutkin asiaa ainoastaan Demokratiahankkeen osalta, enkä hankkeen projekteihin osallistuneiden kannalta. Opinnäytetyössäni pääsin myös tutkimaan osallisuuden käsityksiä ja kokemuksia suoraan osallisuustermiä käyttäen, sillä termi oli hankkeen nuorille tuttu hankkeen tavoitteista johtuen. Kysymällä nuorten osallisuuskokemuksesta sekä apukysymyksien kautta, että suoraan osallisuustermiä käyttäen saatiin vastaukseksi tulkinnan lisäksi nuoren oma määritelmä ja oman määritelmään pohjautuva suora kokemuksekuvaus.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksia hyödynnetään tulevissa osallisuushankkeissa ja Demokratiahankkeen arvioinnissa. Opinnäytetyön tuloksia voi hyödyntää osallisuushankkeiden kehittämiseen, jotta nuorten osallisuuskokemus saataisiin mahdollisimman vahvaksi. Opinnäytetyöstä on eniten hyötyä hankkeelle ja Joensuun kaupungin nuorisotoimelle, mutta mahdollisesti myös harkiten muiden samankaltaisten hankkeiden tai ryhmäntoiminnan arvioinnin apuna. Toteuttamani tutkimus on kuitenkin tapaustutkimus, joten laajoja yleistyksiä ei tuloksista ja johtopäätöksistä tule tehdä.</p> <p>Opinnäytetyötä tehdessä vahvistui että nuoret kokivat osallisuutta, osallisuus ilmeni esimerkiksi vaikuttamismahdollisuuksina. Osallisuuskokemus ei kuitenkaan suuressa määrin kasvanut projektien välillä, eikä kokemus ollut tasaisen vahva kaikilla hankkeen nuorilla. Opinnäytetyötä tehdessä vahvistui myös että nuorilla on selkeitä ja oikeita käsityksiä osallisuuden määritelmästä, vaikka määritelmät olivatkin rajattuja, eivätkä kattaneet käsitettä kovin laajoista näkökulmista.</p>	
Asiasanat osallisuus, vaikuttaminen, osallistuminen, nuoret	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Kaisla Koskelainen	Number of Pages 39
Title Participation and development of participation in Demokratiahanke	
Supervisor(s) Jukka Määttä	
Subscriber and/or Mentor Joensuun Nuorisotoimi Maikki Rouvinen, Jussi Sallinen	
Abstract <p>The main subject of this thesis is young peoples experiences about participation in Demokratiahanke (democracy project). Demokratiahanke is a Finnish part of the international project were a group of 14-20 years old people try to spread awareness of the benefits of participation and create opportunities in a local level. In this thesis I find out experiences and development of participation between two project of Demokratiahanke. I also study young peoples own devenicions of participation.</p> <p>I studied experiences, changes and devenicions of participation with two webropol-surveys. First one was held in spring 2011 and second fall 2011. This surveys was taken between and after of two project Demokratiahanke-group was held. The assumption was that the Demokratiahanke group feels being participated and the feeling gets stronger after the second project of the group. The thesis was ordered by Joensuun nuorisotoimi (youth department of Joensuu).</p> <p>I think that there have not been enough studies about how young people thinks and feels about participation. Demokratiahanke had a clear goal to spread knowledge about participation, so it was interesting to study if this goal was achieved during the project. However my thesis only examines the matter on the point of view of the Demokratiahanke, and not of those who participated in the other projects under Demokratiahanke. I also got to examine the concepts of participation and the participation experiences using directly the term participation, because the term was familiar to the young people through the projects goals. Through asking about the experience of participation and supporting questions, and using the term participation directly, I managed to get an answer not only as an interpretation, but also youths own definition and a direct narrative of experience based on that definition.</p> <p>Results of the thesis will be used with upcoming participation project in youth department of Joensuu and with evaluating the Demokratiahanke. Results of the thesis can also be used with developing participation project so that participation experiences of the young people can be made as strong as possible. Results of the thesis might be useful to other similar kind of project, but because the thesis is case study, so broad generalisations should not be made.</p> <p>It became clear during the thesis that the young people experienced participation, and it manifested as, for example, possibilities to influence. The experience of participation did not greatly increase between the projects, nor was the experience as strong with all of the projects young people. It also became clear that they had clear and real concepts of the definition of participation.</p>	
Keywords participation, implication, young people	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OSALLISUUS, OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN	6
2.1 Osallisuus	6
2.2 Toimintaosallisuus	9
2.3 Osallistuminen ja vaikuttaminen	9
3 JOENSUUN NUORISOTOIMI, YOUTH.IDEA.TOOLS@PRACTICE-DEMOCRACY- PROJEKTI JA DEMOKRATIAHANKE	12
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
4.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimusongelma	14
4.2 Tutkimusaineiston keruu	15
4.3 Aineiston analysointi	17
4.4 Opinnäytteen luotettavuus ja tutkijan roolin pohdintaa	17
5 TULOKSET	19
5.1 Nuorten näkemykset toimintaosallisuuden tärkeydestä	19
5.2 Vaikuttaminen ryhmässä	20
5.3 Kokemukset vaikuttamismahdollisuuksista	22
5.4 Hankkeen vaikutus itseen ja ympäristöön	25
5.5 Vastuu ja tuki vastuun kantamiseen	27
5.6 Osallisuuskäsitykset ja merkitykset	28
5.7 Merkittävyys	29
5.8 Yleistettävyys	29
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	30
LÄHTEET	34
LIITTEET	36

1 JOHDANTO

Opinnäytteessäni tutkin nuorisoryhmän kokemuksia toiminnasta jonka tarkoitus on ollut kannustaa ja motivoida heitä toimimaan ja tekemään itse. Tutkin opinnäytteessäni tämän kokemuksen, osallisuuden, astetta ja sen ominaispiirteitä.

Opinnäytteeni on kokonaistutkimus Joensuun nuorisotoimen Demokratiahanke-ryhmän, eli Youth.idea.tools@practice-democracy -projektin suomen ryhmän, osallistujien osallisuuskokemuksista ja kokemusten kehittymisestä ajalla kevät-syky 2011. Opinnäytteeni tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, jonka keskeisiä aihepiirejä ovat osallisuus, toimintaosallisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen.

Keskeisenä tutkimuskohteena ovat hankkeen sisäiset projektit ja niiden vaikutus osallisuuskokemukseen. Hankkeen yksi projekti oli viikonloppuleiri JNS Reality Sinkolan nuorisotalolla ja toinen Enon nuorisotalon nuorisoryhmän järjestämä iltatapahtuma, syysaiheinen disko Fallparty. Ensimmäisessä projektissa hankkeen nuoret suunnittelivat tapahtuman, toisessa projektissa hankkeen nuoret ohjasivat toisia nuoria suunnittelemaan ja toteuttamaan tapahtuman ja olivat itse avustamassa. Kummankin projektin tarkoitus hankkeessa oli nostaa nuorisotalojen tunnettavuutta ja käyttöä kohderyhmän silmissä sekä toisella projektilla oli tarkoitus tietoisesti nostaa osallisuuden astetta ryhmässä. Opinnäytetyössäni mittasin osallisuutta kysellä ensimmäisen projektin jälkeen ennen toisen projektin suunnittelun aloittamista sekä toisen projektin jälkeen. Tarkasteleman hankkeen kahdeksasta nuoresta kuusi oli opinnäytteen teon alusta loppuun mukana, kaksi lopetti ryhmän toiminnan syksyllä 2011.

Osallisuutta ja sen tärkeyttä painotetaan jatkuvasti enemmän nuorisotyön menetelmissä ja tavoitteissa, ja osallisuuden kokemus onkin epäilemättä tärkeää erityisesti itsetunnon kasvamisen ja aktiiviseen kansalaisuuteen tukemisen kannalta. Kuitenkin sitä miten nuoret osallisuushankkeet kokevat on tutkittu vain vähän. Siksi on hyvä saada suomenkielistä tutkimustuloksia, joita voi hyödyntää osallisuuden arvioinnissa ja kehittämisessä.

2 OSALLISUUS, OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN

2.1 Osallisuus

Yrityksistä huolimatta osallisuudelle ei ole osattu antaa ainoastaan yhtä pitävää määritelmää. Osallisuuden merkitys vaihtelee käyttötilanteen mukaan. Sen määrittelyssä voidaan lähteä liikkeelle siitä, mihin sillä puututaan: välinpitämättömyyteen, osattomuuteen, syrjäytymiseen ja vieraantumiseen. Kokemus osallisuudesta luo halua vaikuttaa ja olla osa ympäristöä. (Kiilakoski 2008, 10-11.)

Vaikka osallisuuden määrittely ei ole yksiselitteistä, ovat eri tutkijat antaneet sille kuitenkin erilaisia mahdollisia määritelmiä. Kiilakoski (2008, 13-14) antaa osallisuudelle kaksi mahdollista määritelmää. Ensimmäisen määritelmän mukaan osallisuus on oikeutta identiteettiin ja arvokkuuteen perheessä, ryhmässä, yhteisössä, yhteiskunnassa tai ekosysteemissä. Toinen määritelmä korostaa vastuuta osallisuudessa. Sen mukaan osallisuus on vastuun kantamista ja sitoutumista sekä toisaalta vastavuoroisesti vastuun saamista. Osallisuuden päämääränä on yhteisten asioiden parantaminen.

Osallisuudeksi ei riitä pelkkä kansalaisten kuuleminen, jos mitään konkreettista ei tapahdu kuulemisen jälkeen. Osallisuutta ei kuitenkaan ole myöskään toimiva kuulemisjärjestelmä, jos kansalaisilla ei ole tunnetta siitä, että he voivat vaikuttaa. Pohjimmiltaan osallisuus on siis tunne. Osallisuus on voimautumista ja valtautumista, jolloin henkilö kokee itsensä ja oman roolinsa merkittäväksi ja päteväksi. (Gretschel 2002a, 90-91; Gretschel 2002b, 50.) Tähän Gretschelin määritelmään nojaan vahvimmin opinnäytetyössäni, mielestäni osallisuuden vahvin mittari on osallistettavan oma tunne mahdollisuuksistaan, voimautumisestaan ja valtautumisestaan. Rinnastan tätä määritelmää Kiilakosken määritelmään vastuun kantamisesta, sen saamisesta sekä yhteisten asioiden parantamisesta.

Osallisuutta voidaan käsitellä kolmesta näkökulmasta, hyvinvoinnin, oikeuksien tai vallan kannalta. Yksi tarkastelunäkökulma on osattomuuden poisto, eli köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen ja torjunta. Toinen vaihtoehto on tarkastella osallisuutta

kansalaisen perusoikeutena ja kolmas näkökulma tarkastelee käsitettä valtasuhteena kansalaisten julkisen organisaation välillä. Osallisuuden lisääntyessä kansalaisten valta ja resurssit lisääntyvät joko oman elämänhallinnan kannalta tai yhteisessä päätöksenteossa paikallisesti tai valtakunnallisesti. (Vehviläinen 2006, 76.) Opinnäytetyössäni näkökulma osallisuuteen on erityisesti ajatus siitä yhtenä kansalaisen perusoikeutena. Joensuun nuorisotoimen strategiassa osallisuus on erityisesti toimivan nuorten vaikuttamisjärjestelmän mittari (Kulttuuri- ja nuorisotoimen strategiat 2009-2009). Vaikuttamisjärjestelmä liittyy mielestäni kansalaisten perusoikeuksiin ja demokratiakasvatukseen. Tarkastelen kuitenkin osallisuutta myös perusoikeutta syvemmästä näkökulmasta, aiemmin mainitsemastani voimautumisen, valtautumisen, vastuunkannon sekä yhteisiin asioihin vaikuttamisen näkökulmasta.

Osallisuuteen kannustamisessa tulee mielestäni pyrkiä jatkuvasti enemmän auktoriteeteista riippumattomaan omatoimiseen toimintaan. Kuitenkin osallisuuteen kannustamisessa pitää mielestäni ehdottomasti kunnioittaa lapsen tai nuoren kehitysvaihetta sekä sen hetkisiä henkisiä resursseja. Liiallinen vastuu kuormittaa ja toimii näin vastakohtana vaikuttamishaluille ja aktiivisuudelle. Myöskään Hartin (1997) mukaan lapsia ei tule pakottaa haastavimpiin mahdollisiin tehtäviin, mihin he olisivat kykeneviä, jos he eivät itse halua. Osallisuudessa on tärkeä olla valinnan vapaus, ja joskus lapset ovat tyytyväisiä kokeillessaan eri roolia kuin mikä on heille yleistä. (Gretschel 2002a, 85.) Sama pätee mielestäni yhtäläillä myös nuoriin.

Osallisuuden toteutumiseen vaikuttaa kaksi asiaa. Ensimmäiseksi edellytyksenä on, että henkilöllä on omakohtainen kiinnostus vaikuttamiseen ja osallistumiseen. Toiseksi edellytyksenä on että ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ovat riittävät osallistumiseen ja vaikuttamiseen. (Kohonen & Tiala 2002, 6.) Toiseen asiaan voidaan tukea lainsäädäntöä muuttamalla, mutta ensimmäiseen kohtaan on vaikeampaa vaikuttaa ulkoapäin. Kuitenkin myös toisen henkilön kiinnostukseen vaikuttamista ja osallistumista kohtaan voi hieman vaikuttaa kannustamalla, motivoimalla ja antamalla riittävää tiedollista ja henkistä tukea. Tällä tavoin toimimalla voidaan mielestäni parantaa puitteita osallisuuden toteutumiseen.

Vaikka osallistuminen, osallisuus ja vaikuttaminen ovatkin merkityksiltään hyvin lähellä toisiaan, on osallisuuden merkitys kuitenkin jotain suurempaa kuin pelkkä osallis-

tuminen tai vaikuttaminen. Kokiessaan osallisuutta, nuori ei ainoastaan osallistu tai vaikuta, vaan kokee osallisuuden tunnetta suhteessa yhteisöönsä, oli se sitten oma nuorisotalo, koulu tai kunta (Gretschel 2002b, 49). Osallisuudessa nuori kokee siis itsensä osana yhteisöä ja kokee kykenevänsä vaikuttamaan ympäristöönsä. Ympäristön koolla ei sinällään ole merkitystä, kokemus ratkaisee. Sinällään osallisuuden tunne on kenties helpompi saavuttaa suhteessa kouluunsa kuin vaikka koko EU:hun tai maailmaan. Osallisuuden tunne olisi kuitenkin tärkeää pyrkiä saavuttamaan myös laajoissa konteksteissa, esimerkiksi valtakunnallisella tasolla. Tämä on tärkeää demokratiakasvatuksen ja aktiivisen kansalaisuuden kannalta.

Useimmat osallisuuden ja osallistumisen määritelmistä pohjautuvat Arnsteinin 1964 julkaisemaan 8-luokkaiseen osallistumisasteikkoon, sovelluksina asteikon tasoista (Gretschel 2002a, 81). Arnsteinin asteikon alimmalla tasolla kansalaisten osallisuus on vähäisintä ja tasoilla edetessä vaikuttavuus kasvaa. Asteikon ylimmän tasot pitävät sisällään alemmat muodot. Asteikon alimmalla tasolla on manipulaatio ja toisella tasolla on terapia, nämä ovat näennäisvaikuttamista. Kolmannella tasolla on tiedon-saanti, neljännellä konsultointi ja viidennellä yhteissuunnittelu. Nämä osallisuusmuodot edustavat tokenismia, eli kansalaisten mielipide on neuvoo-antavaa, ilman varsinaista päätöksentekovaltaa. Kuudennella portaalla on kumppanuus, seitsemännellä delegoitu toimivalta ja kahdeksannella portaalla on kansalaisvalvonta. Viimeiset kolme porrasta on kansalaisten toimivaltaa, mikä tarkoittaa suurinta osallisuudenmuotoa, jossa kansalla on itsenäinen valta päätöksenteossa. (Gretschel 2002a, 81-82; Sainio 1994, 26; Sutela 2000, 18.)

Arnsteinin osallisuusasteikko kuvaa erityisesti kansalaisten valtaa suhteessa elinympäristössä tapahtuvaan päätöksentekoon (Sutela 2000, 18). Asteikko myös olettaa, että osallistumisessa on aina kaksi selkeää osapuolta, joista toinen edustaa valtaa ja toinen kansalaisia yleensä, tällainen kahtiajako ei kuitenkaan aina ole yksiselitteistä (Gretschel 2002a, 83). Rajojensa vuoksi asteikko ei ole täsmälleen suoraan käytettävissä mitta-asteikkona, kun puhutaan osallisuudesta päätöksenteon ulkopuolella, tai kun puhutaan osallisuudesta missä ei ole kahta selkeää osapuolta. Tällaista asteikon ulkopuolelle, päätöksenteosta eteenpäin, asettuvaa osallisuuden muotoa edustaa ainakin toimintaosallisuus.

2.2 Toimintaosallisuus

Toimintaosallisuus on kuntalaisten omaa toimintaa palveluiden tai viihtyvyyden lisäämiseksi. Toimintaosallisuutta toteutetaan esimerkiksi talkootyönä kunnostuksena, ylläpitona tai palveluiden tuottamisena. (Rantakokko 2007.)

Toimintaosallisuus on siis osallisuutta erityisesti kuntaympäristössä. Toimintaosallisuus on osallisuusmuoto tieto-osallisuuden, suunnitteluosallisuuden ja päätösosallisuuden joukossa. Näistä muodoista toimintaosallisuus on konkreettisin, tieto-osallisuuden liittyessä lähinnä tiedottamiseen ja kuulemiseen, suunnitteluosallisuuden liittyessä vuorovaikutukseen valmistelun yhteydessä kuten yhteissuunnitteluun ja päätösosallisuuden liittyessä päätöksentekomahdollisuuksiin. (Kohonen & Tiala 2002, 6.)

Opinnäytetyössäni toimintaosallisuus kohdistuu nuorten kuntalaisten mahdollisuuksiin vaikuttaa elinympäristöönsä haluamallaan tavalla. Tarkastelen toimintaosallisuuden toteutumista erityisesti aiemmin mainitsemani Gretselin (2002, 90-91) näemyksen kautta: osallisuuden liittyvän tunnepohjaisen kokemuksen, voimautumisen ja valtautumisen kautta. Toimintaosallisuus opinnäytetyössäni siis tarkoittaa kokemusta vaikuttamismahdollisuuksista elinympäristössä, erottaen näin toimintaosallisuuden muusta talkootyöstä, jossa osallistuja ei välttämättä koe kykenevänsä omalla panoksellaan merkittävästi vaikuttamaan. Toimintaosallisuudessa on opinnäytetyössäni siis kaksi elementtiä, itse tekeminen ja kokemus siitä onko tekemisellään pystynyt vaikuttamaan.

2.3 Osallistuminen ja vaikuttaminen

Nuorisolaki (72/2006) 8. § pyrkii varmistamaan nuorten mahdollisuuden osallistua paikallisen ja alueellisen nuorisotyön ja -politiikan asioiden käsittelyyn sekä mahdollistamaan nuorten kuulemisen heitä koskevissa asioissa. Vaikka osallistumisen ja kuulemisen mahdollisuudet ovat määritelty laissa, ei se silti ole vielä itsestään sel-

vyys. Käytännön osallistumis- ja kuulemistapoja voi olla nuorisolautakunnat, muut nuorisoasioita käsittelevät lautakunnat, nuorisovaltuustot, vaikuttamisryhmät, verkko-perustaiset kuulemisjärjestelmät sekä demokratiakasvatus- ja vaikuttamisjärjestelmät (Gretschel 2008, 243-244).

Osallistuminen liittyy oikeudenmukaisuuden kokemiseen. Sosiaalipsykologisessa tutkimuksessa on todettu, että muutoksen kohtaamisen valmiuteen vaikuttaa se onko muutosta saatu olla valmistelemissa ja toteuttamassa itse. Työpaikalla tehdyissä muutoksissa, joissa henkilöt eivät itse ole saaneet olla mukana valmistelu ja toteutusvaiheissa tuottavuus putosi. Sen sijaan muutoksissa, joissa henkilöt saivat olla mukana valmistelemissa tuottavuus ylitti muutosta edeltäneen tason nopeasti. Muutoksen edut ja haitat olivat kummassakin tilanteessa samankaltaiset, mutta osallistumisen kanssa toteutettu muutos oli työntekijöiden mielestä reilumpi ja oikeudenmukaisempi, joten se koettiin myönteisemmäksi. (Helkama & Myllyniemi & Liebkind 2004, 276-277.)

Nuorisolain kontekstissa (72/2006) 8. § osallistumisella tarkoitetaan lähinnä osallistumista poliittiseen aktiviteettiin, jonka raamit on joku ulkopuolinen järjestänyt. Vaikuttaminen on enemmän kuin osallistumista, sillä vaikuttaessa nuoresta tulee vastuunottaja, nuoresta tulee toimija. (Gretschel 2008, 244.) Osallistuminen on siis paljon passiivisempaa ja nuorelta vähemmän vaativaa kuin vaikuttaminen. Vaikuttaminen opettaa vastuuta ja velvoittaa nuorta. Vaikuttamisen pitkäkestoisuudella ei välttämättä ole osallisuuskokemuksen kannalta merkitystä. Gretschel pitää itse hetkellisiä vaikuttamiskokemuksia tärkeinä, erityisesti tilanteissa, joissa omista vaikuttamismahdollisuuksista jää pysyviä mielikuvia (Gretschel 2002a, 87).

Ståhlbergin ja Helanderin mukaan osallistumisen ja vaikuttamisen suhdetta toisiinsa voidaan myös kuvata myös vertailulla. Tilanteessa, jossa osallistuminen sekä vaikutus on suurta, ollaan lähellä ihanteellisesti toteutuvaa demokratiaa. Tilanteessa jossa osallistuminen on suurta, mutta vaikutus pientä kuvataan kannatusvaikuttamista tai sen kaltaista osallistumista, jonka tarkoituksena on lähinnä osallistujan itsensä kehittäminen. Tilanne voi myös tarkoittaa epäonnistunutta osallistumisyrittä. Kolmas mahdollinen tilanneskenaario on, että osallistuminen on pientä ja vaikutus suurta. Tämä tilanne voi tarkoittaa, että päätöksentekijä on huomionnut toisen osapuolen tar-

peet ilman erillistä ilmaisua. Neljäs mahdollinen osallistumisen ja vaikutuksen välinen suhde on tilanne, jossa sekä osallistuminen ja vaikutus on pieniä. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen kun vetäydytään pois järjestäytyneen yhteiskunnan toiminnasta. (Sainio 1994, 37.) Sainion osallistumisen ja vaikutuksen väliset tilanteet koskevat lähinnä päätöksentekoon liittyvää toimintaa. Itse näkisin mahdolliseksi myös tilanteen, jossa osallistuminen itsessään on vaikuttamista. Tällainen voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa todetaan että kunnassa ei järjestetä tietynlaista toimintaa, ja itse näin osallistuu tekemään toimintaa, ja näin vaikutuksena on että haluttua toimintaa kunnassa järjestetään. Tällaista osallistumisen ja vaikuttamisen suoraa muotoa Sainio itse kuvaa kansalaistoiminnaksi, hänen mukaansa kansalaistoiminta on osallistumisen muoto, joka kuvaa vapaata, jopa suoraa, toimintaa (Sainio 1994, 32).

Kansalaistoiminta on epäilemättä osallistumisen ja vaikuttamisen muoto, mutta Sainion näkemys käsitteestä on ehkä hieman rajautunut. Sainio sanookin kansalaistoiminnan olevan lähinnä väline protestille ja vastustamiselle (Sainio 1994, 33). Kansalaistoiminnan voi kuitenkin määritellä pehmeämmin, aktiiviseksi toiminnaksi yhteisen hyvän puolesta, itsestä ulospäin yhdessä muiden kanssa (Harju 2003, 10). Itse sanoisin, että kaikki kansalaistoiminta liittyy osallistumiseen ja vaikuttamiseen, mutta kaikki osallistuminen ja vaikuttaminen ei välttämättä ole kansalaistoimintaa. Osallistua ja vaikuttaa voi myös passiivisesti, esimerkiksi mukana olemalla tapahtumassa, mutta pelkkä mukanaolo ei ole kansalaistoimintaa, sillä se ei edellytä omaa konkreettista työpanosta (Harju 2003, 10).

2.4 Voimautuminen, voimaantuminen ja valtautuminen

Olen aiemmin jo viitannut voimautumiseen ja valtautumiseen osallisuuden vaikutuksina, antamatta sille kuitenkaan tarkkaa määritelmää.

Voimautumisella viitataan voimautumisprosessiin ihmisestä itsestään lähtevänä tapahtumana. Voimautuminen korostaa yksilön kykenevyyttä sekä valtaa omaan elämäänsä. Prosessi vapauttaa voimavaroja ja synnyttää yhteisöllisesti vastuullista luovuutta. Käsite on suomennus englanninkielisestä termistä empowerment, eikä suomennettu vastine voimautuminen ole vielä saanut vakiintunutta asemaa, vaan sen

lisäksi käytetään termejä valtautuminen, voimaantuminen tai toimintakyvyn lisääminen. (Savolainen 2009, 212.) Savolainen puhuu kuitenkin voimautumisesta voimauttavan valokuvauksen kontekstissa, mikä on hieman erilainen asiayhteys.

Voimaantuminen ja valtautuminen osallisuudessa tarkoittaa pätevän henkilön roolin kokemista vaikuttamistoiminnan kaikissa vaiheissa ideoinnista arviointiin (Gretschel 2002a, 93). Mielestäni kuitenkin Savolaisen ajatukset voimautumisesta kuvaavat myös hyvin osallisuuden vaikutuksia ja termi eri aihepiiristä huolimatta kuvastaa hyvin myös mitä käsitteellä empowerment tarkoitetaan myös osallisuudesta puhuttaessa.

3 JOENSUUN NUORISOTOIMI, YOUTH.IDEA.TOOLS@PRACTICE-DEMOCRACY-PROJEKTI JA DEMOKRATIAHANKE

Joensuu on yli 73 000 asukkaan kaupunki (Joensuun kaupunki 2011). Joensuun nuorisotoimi tuottaa nuorisopalveluita alle 29-vuotiaille kuntalaisille. Nuorisotoimi mm. ylläpitää Joensuun alueella 11 nuorisotaloa, leiritoimintaa, tuottaa nuorisotapahtumia sekä erityiskasvatuksellista pienryhmätoimintaa sitä tarvitseville nuorille. Nuorisotoimen toiminnan yhtenä lähtökohtana on nuorten osallisuus ja vaikuttaminen, Joensuussa onkin toiminut jo vuodesta 1999 Nuorisovaltuusto, joka järjestää tapahtumia ja nostaa nuoria koskevia asioita keskusteluun. (Joensuun nuorisotoimi esittelymateriaali.) Demokratiahanke on yksi Joensuun nuorisotoimen nuorten osallisuutta lisäävä hanke.

Youth.idea.tools@practice-democracy ryhmässä on mukana Suomen ryhmän lisäksi myös norjalaisten ja belgialaisten ryhmä. Youth.idea.tools@practice-democracy-projektin tavoitteena oli kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen yleisesti ja erityisesti vahvistaa eurooppalaista kansalaisuutta, sekä kasvattaa yhteistä ymmärrystä eri kulttuuritaustasta olevien nuorten välille. Projektin tavoitteena oli nostaa formaalin ja informaalin osallisuuden asteita paikallisilla tasoilla. Hankkeen kohderyhmänä olivat erityisesti järjestäytymättömät nuoret tavoitteena auttaa näitä nuoria tulemaan tietoiseksi osallisuuden hyödyistä (Youth.idea.tools@practice-democracy 2010). Käsitän

formaalin ja informaalin osallisuuden eron niin, että formaali eli muodollinen osallisuus on enemmän virallista osallisuutta, päätöksentekoa ja kuulemista. Sen sijaan mielestäni informaali osallisuus on sisäistä osallisuutta, jonka mittaaminen virallisella asteikolla on haastavaa.

Demokratiahanke tarkoittaa siis Youth.idea.tools@practice-democracy -projektin suomen ryhmää. Keskimäärin osallistujat olivat aloittaessaan 13-19 -vuotiaita, mutta ikähajonta minun työharjoitteluni aikaan Suomen ryhmän kanssa 14-21 -vuotta ja kaikissa projekteissa noin 14-22 -vuotta. Ryhmät aloittivat toimintansa alkuvuonna 2010 suunnitteleamalla tulevia osallisuutta ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia kehittäviä projekteja. Osa ryhmäläisistä osallistui maaliskuussa 2010 suunnitteluseminariin Belgiassa. Vuosien 2010-2011 taitteessa ryhmät toteuttivat projektiansa ensimmäiset vaiheet ja viikolla 10 vuonna 2011 kaikki ryhmät kokoontuivat Joensuuhun kehittämään projekteja. Viikolla 44 vuonna 2011 ryhmäläiset kokoontuivat Belgiaan arvioimaan projektejaan ja keväällä 2012 ryhmät raportoivat toimintansa. EU:n Youth in action tuki hanketta 49 943,00 € (Youth.idea.tools@practice-democracy 2010). Suomen hankkeessa oli opinnäytetyön teon aikaan kahdeksan osallistujaa, eivätkä osallistujat vaihtuneen opinnäytetyön teon aikaan, mutta kaksi nuorta jättäytyi pois projektien välillä. Hankkeen alkuperäinen osallistujajoukko oli kymmenen henkeä, mutta kaksi henkeä jättäytyi pois ryhmän toiminnasta ennen ensimmäisenkään projektin toteuttamista.

Joensuun demokratiahanke ryhmän tavoitteina oli lisätä nuorisotalojen tunnettavuutta ja käyttöä nuorten parissa sekä ehkäistä koulukiusaamista. Ensimmäinen hankkeen projekti keskittyi nuorisotaloihin, nuoret järjestivät Big Brother -tv-formaatin tyyllisen tapahtuman Sinkkolan nuorisotalolla, johon osallistui seitsemän 13-vuotiasta nuorta. Projektin toisessa vaiheessa demokratiahankenuorten oli tarkoitus kehittää projekti, jossa osallisuuden astetta nostetaan. Toisessa projektissa nuoret kyselivät nuorisotaloilta ideoita tapahtumista, joita nuorisotalojen kävijät haluaisivat talolla toteutettavan. Näistä ideoista valittiin yksi, jonka toteuttamisessa hankkeen nuoret auttoivat ja antoivat siihen myös taloudellista tukea hankkeen rahoista. Toiseen projektiin valikoitui Enon nuorisotalo ja nuoret. Projektin ideana oli järjestää syysaiheinen disko Fallparty Uimaharjussa ja siihen liittyen niin sanotut etkot, eli ennen tapahtumaa järjestettävät juhlan lämmittelijäiset. Enon nuorisotalon nuoret organisoivat tapahtuman, mutta

Demokratiahankkeen nuoret antoivat tapahtuman suunnitteluun ja toteutukseen omaa osaamistaan. Fallpartyn osallistajat olivat iältään 6-16 –vuotiaita.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tutkimusongelma

Opinnäytetyössäni tutkin osallisuutta Demokratiahankkeen nuorten parissa kahden projektin välissä lähtien ensimmäisen projektin lopusta ja päättyen toisen projektin loppuun. Opinnäytetyössäni tutkin vastauksia kysymyksiin:

- Millainen osallisuuskokemus nuorilla oli?
- Miten osallisuuskokemus muuttui kahden projektin aikana?
- Miten nuoret käsittävät osallisuuden?

Hypoteesini oli, että osallisuuskokemus vahvistuu hankkeen toisen projektin myötä. Nuoret kokevat projektien välillä vaikutuskokemustensa suhteessa ympäristöön kasvaneen, ja he voimautuvat ja valtautuvat kokemuksen myötä. Oletin, että osallisuus on nuorilla hieman etäinen käsite, vaikka arvelinkin että osallisuuskokemus itsessään on nuorille hyvin tärkeä ja arvokas. Minulla ei ollut ennen tutkimusta käsitystä siitä mitkä asiat nuoret kokevat vaikuttamisessa ja päätöksenteossa tärkeiksi. Voimautumista ja valtautumista tutkin selvittäen kokevatko nuoret roolinsa kykeneväksi ja merkittäväksi kaikissa projektin vaiheissa ja kasvaako nuorten usko tai halu toimia projektien aikaan. Arviointivaihetta projektin toteuttamisessa en kuitenkaan ota huomioon, sillä opinnäytteen toteutuksen aikaan ei perusteellista itsearviointia toisessa projektissa tai koko hankkeesta ehditty käydä.

Etsin vastauksia näihin kysymyksiin keräämällä tutkimusaineistoa ennen ja jälkeen nuorten toteuttavan projektin. Ennen projektia tehty mittaus toteutettiin hankkeen en-

simmäisen projektin jälkeen, ennen kuin ryhmä oli alkanut suunnittelemaan toista projektia. Ennen projektia selvitin nuorten motiiveja ja motivaatiota olla projektissa mukana: miksi nuorten mielestä on tärkeää että nuoret saavat toteuttaa tapahtumia vertaisilleen? Selvitin nuorten motivaatiota taustatietonäkökulmasta, sillä koin että nuorten motiivit voivat olla merkityksellisiä aineiston tulkinnan kannalta.

Opinnäytetyöni on nimenomaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Vaikka päädyin tutkimaan tutkimusongelmia kyselyllä, kuten monissa kvantitatiivisissa tutkimuksissa, on perusjoukko lähtökohtaisestikin jo pieni ja kyselylomakkeiden kysymykset melko strukturoimattomia ja analysointi laadullista. Tutkimus on tapaustutkimus tietyistä nuorisoryhmästä, eikä tulokset välttämättä ole sovellettavissa muihin ryhmiin.

Opinnäytetyössäni näkökulma on nimenomaan nuorten äänessä. Opinnäytetyössäni tutkin siis osallisuutta nuorten kokemusten pohjalta, en selvitä miksi osallisuus on nuorisotyöntekijöiden mielestä merkittävää. Osallisuus on kuitenkin mm. Gretschelin mukaan tunneperäinen kokemus (2002, 90). Tähän pohjaten uskon nuorten kokemusten selvittämisen paljastavan onko osallisuutta todella tapahtunut.

4.2 Tutkimusaineiston keruu

Tutkimuksessa mittarilla tarkoitetaan koko tutkimuspatteristoa, mittavälinettä tai yksittäistä testiä (Metsämuuronen 2001, 43). Omassa tutkimuksessa mittarina toimivat kaksi webropol-nettikyselyä.

Webropol-kyselyistä (liite 1 ja liite 2) ensimmäisen keräsin keväällä 2011 Demokratiahankeryhmän ensimmäisen projektin jälkeen, ennen toisen projektin tehokkaan suunnittelun aloittamista ja toisen aineiston keräsin syksyllä 2011 ryhmän toisen projektin aikaan. Olen aiemmin suorittanut työharjoittelun ryhmän yhtenä ohjaajana ja opin tuntemaan nuoret ja heidän motiivejaan projektin suhteen melko hyvin. Tästä syystä tein ensimmäisessä kyselyssä joitakin oletuksia, en esimerkiksi kysynyt kuinka tärkeää on että nuoret saavat järjestää tapahtumia muille nuorille, vaan selvitin miksi Demokratiahankkeen nuorten mielestä on tärkeää että nuoret järjestää tapah-

tumia vertaisilleen. Vastausprosentti oli 100 %, kaikki kahdeksan hankkeeseen osallistuvaa nuorta vastasivat ensimmäiseen kyselyyn keväällä ja syksyllä kahden nuoren jättäytyttyä ryhmästä pois vastaajina oli kaikki kuusi ryhmäläistä. Tämä oli hyvä, sillä perusjoukko on lähtökohtaisestikin pieni.

Ensimmäisessä aineistonkeruuvaiheessa yritin ensin kerätä vastauksia kyselyyn paperisilla kyselylomakkeilla, hankkeen kokouksen aikaan, jolloin olisin voinut helposti vastata ryhmän nuorten mahdollisesti mieleen tuleviin kysymyksiin. Päädyin kuitenkin ratkaisuun kerätä aineisto sähköpostilla, sillä kaikki hankkeeseen osallistuvat nuoret ovat kiireisiä muiden harrastusten, vastuutehtävien ja koulun vuoksi, jonka vuoksi nuoria oli vaikea saada yhtä aikaa paikalle. Harkitsin myös haastattelun toteuttamista, mutta ryhmän parissa toteuttamani harjoittelun aikaan huomasin nuorten olevan sujuvia kirjoittajia. Näin ollen arvelin sähköpostitse lähetettävän kyselylomakkeen tuottavan kattavimman vastaustuloksen, sillä yhteisen ajan löytyminen haastatteluille olisi osan nuorten kanssa ollut haastavaa, mutta sähköpostikyselyyn vastaaminen on nuorille helppoa ja sen voi toteuttaa heille parhaiten sopivana ajankohtana. Ensimmäisten ja viimeisten vastausten saamisen välissä oli kuitenkin useita viikkoja, mikä ilmeisesti johtui siitä että osalle vastanneista sopivan ajan löytäminen vastaamiseen oli vaikeaa tai se ei muusta syystä motivoinut. Toisen projektin suunnittelu oli jo joltain osin päässyt käyntiin siinä vaiheessa kun sain kerättyä aineiston viimeisiltä ryhmäläisiltä. En kuitenkaan usko suunnittelun alkamisen ja vastausten aikaeron merkittävästi vaikuttaneen eroihin nuorten vastauksissa.

Toisessa aineistonkeruussa keräsin aineiston myös Webropol-kyselyllä suoraan hankkeen projektin toteuttamisen aikaan. En itse päässyt projektiin paikalle, mutta sovimme ryhmää ohjaavan työntekijän kanssa, että hän valvoo että jokaisella hankkeen nuorella olisi jossain vaiheessa aikaa rauhassa täyttää kysely. Ryhmän koko pieneni projektien välillä, mutta sain jälleen täyden vastausprosentin, ja kaikki ehtivät vastaamaan kyselyyn saman illan aikana, joten kaikilla nuorilla oli vastaushetkellä projektiin samanlainen ajallinen perspektiivi.

4.3 Aineiston analysointi

Aineiston keruun jälkeen kävin läpi aineiston ja tarkistin että kaikki täytetyt lomakkeet olivat hyväksyttäviä, eikä sisältänyt virheellisyyksiä tai merkittävää puuttuvaa tietoa. Sekä kevään että syksyn vastauksista kaikki olivat hyväksytyjä.

Analysoinnissa en erittele nuoria iän tai sukupuolen mukaan, sillä mielestäni se ei ole merkityksellistä aineistoa analysoidessa. Tällä pyrin suojaamaan myös vastaajien identiteetin, sillä ryhmän pienuudesta johtuen kaikenlainen vastaajien luokittelu vastaajan taustatietojen mukaan vaarantaa vastaajien henkilöllisyyden paljastumisen.

Analysoinnissa käytin sisällönanalyysia. Ensin perehdyin aineistoon huolellisesti, sitten luokittelin aineiston keskeisiin teemoihin ja vertasin aineistossa esiintyviä teemoja ja ilmiöitä teoriaan ja omiin oletusarvoihin osallisuudesta lopuksi tein johtopäätöksen ja tulkinnan aineistosta. (Metsämuuronen 2000, 54.)

Vastaukset teemoittelin aihealueisiin tutkimuskysymysten mukaan: osallisuuden määrittelyihin, osallisuuskokemuksen kuvaukseen ja osallisuuskokemuksen muutosta kuvaaviin teemoihin. Vastaukset analysoin pyrkimyksenä ymmärtää nuorten tuntemuksia ja näkemyksiä ja mahdollisesti miksi näin koetaan.

Olen käyttänyt tulosten kuvauksessa suoria sitaatteja vastauksista.

4.4 Opinnäytteen luotettavuus ja tutkijan roolin pohdintaa

Tutkijan rooliini Demokratiahankeryhmässä vaikuttaa sekä positiivisesti että negatiivisesti se, että toimin harjoittelijana samassa ryhmässä ohjaajana syksyllä ja keväällä 2010-2011. Toisaalta harjoittelu antoi mahdollisuuden tutustua ryhmään paremmin, ja ymmärtää paremmin nuorten motiiveja ja heidän roolejaan ryhmässä. Uskon, että tästä syystä nuorten on helpompi myös kertoa minulle koko totuus liittyen ryhmän asioihin, sillä uskon välillemme kasvaneen hieman luottamusta. Ryhmän vaiheiden mukana eläneenä tiedän myös enemmän tapahtumista, joita he ovat järjestäneet ja

joissa he ovat olleet mukana, minkä vuoksi kertominen minulle on helpompaa kuin henkilölle, jolla ei ole mitään konkreettista kokemusta ryhmän vaiheista. Toisaalta objektiivisuuteni ryhmän tarkkailussa kärsi, sillä kokemusten myötä olen enemmän altis subjektiivisille tulkinnoille. Arvosidonnaisuus ja koko persoonalla työskentely on yleisesti tunnettu tapaustutkimuksen piirre, eikä välttämättä paha asia jos arvot tiedostetaan ja tuodaan esiin (Gretschel 2002, 21). Olenkin pyrkinyt tutkimusta tehdessäni tietoisesti pitämään esillä subjektiivisuuttani.

Kokemuksieni ja subjektiivisuuden vuoksi on riski, että tutkimusta tehdessä tulkitsin tutkimusmateriaalia tavalla, joka ei olisi tullut mieleen henkilölle joka ei ole ryhmän kanssa aikaa viettänyt. Tämä voi johtaa siihen, että tulkiten materiaalia niin kuin kuvittelen nuoren tarkoittavan, enkä niin kuin tutkimukseen vastanneet sen ovat kirjoittaneet. Tulkinta kokemuksen pohjalta voi toisaalta olla myös positiivinen asia ja etu, jos se luo kyselyn tietoon lisää syvyyttä, menemättä kuitenkaan ylitulkinnaksi. Tähän olen yrittänyt tutkimusaineiston analysoinnissa pyrkiä.

Opinnäytetyössäni käyttämäni kyselylomakkeet ovat ainoana mittaristona hyvin rajoittunut menetelmä tutkia osallisuutta, joka pohjimmiltaan on hyvin subjektiivinen kokemus. Koen, että on täysin mahdotonta päästä tutkimaan täysin objektiivisesti kenenkään toisen ihmisen osallisuuskokemusta, sillä niin lähelle toisen ihmisen ajatuksia ja tunteita on nykyvälineillä mahdotonta päästä. Kuitenkin kyselylomakkeisiin olen pyrkinyt luomaan mahdollisimman laajan skaalan näkökulmia jolla ryhmän nuoret voivat purkaa näkemyksiään ja kokemuksiaan. Ihmisten tarinoiden ja tutkijoiden tutkimustarinoiden välille eron tekeminen ei myöskään Gretschelin mukaan ole mielekästä, sillä kumpiakin voidaan pitää sosiaalisina teksteinä (Gretschel 2002, 22). Nuorten tapa kuvata kokemusta on mielestäni nähtävä aitona, sillä se on heijastus tutkittavan mielenmaailmasta, ja osallisuutta tutkittaessa kertoo kokemuksesta selkeämmin kuin tutkijan ulkopuolinen havainnointi. Mahdollisimman tarkkaan henkilökohtaisen kokemuksen tarkasteluun pyrin myös käyttäen mittariston kyselyissä mahdollisimman paljon avoimia kysymyksiä, sillä niissä nuoret voivat kuvata ilmiöitä omin sanoin annettujen vaihtoehtojen sijaan,

Tutkimuksen ulkoinen validiteetti eli yleistettävyyys muihin ryhmiin (Metsämuuronen 2001, 41) on heikko, sillä kyseessä on tapaustutkimus. Enemmän yleistettävyydessä

kerron luvussa Yleistettävyys. Sisäinen validiteetti eli tutkimuksen oma luotettavuus (Metsämuuronen 2001, 41) on mielestäni hyvä. Olen pyrkinyt huolelliseen käsitteiden käyttöön ja huolellisuuteen kyselylomakkeiden rakentamisessa ja vastausten analysoinnissa. Tutkimukseni sisäistä validiteettia olisi nostanut haastattelun lisääminen mittaristoon, jolloin tutkimuskysymyksiin olisi kenties saanut ryhmän nuorilta yksityiskohtaisempia vastauksia, mutta haastattelun järjestäminen osoittautui tutkimuksen teon aikaan liian vaikeaksi resurssien puitteissa.

Opinnäytetyön laatua olisi voinut parantaa selkeyttämällä ryhmän toimintaan liittyviä asioita helpommin mitattaviksi. Esimerkiksi se että keväällä sovittiin nuorten jatkavan uuden projektin suunnittelua pääasiassa itsenäisesti, mutta syksyllä kuitenkin ohjaaja oli mukana toiminnassa vaikeuttaa päättelyä siitä että johtuiko joidenkin kokemusten muutos projektien välillä ohjaajan läsnä- vai poissaolosta kokouksista vai jostain täysin muusta ilmiöstä. Myös ohjaajan vaihtuminen projektin aikana on voinut vaikuttaa nuorten kokemuksiin ja sen vaikutus jää arvoitukseksi. Useammat mittauskerrat olisivat todennäköisesti voineet helpottaa selvittämään eri ilmiöiden vaikutusta osallisuuskokemukseen, mutta koen että se olisi aiheuttanut ryhmäläisille liikaa ylimääräistä vaivaa, eikä välttämättä olisi tuottanut merkittävästi uutta tietoa.

5 TULOKSET

5.1 Nuorten näkemykset toimintaosallisuuden tärkeydestä

Ensimmäisen aineiston keruuvaiheessa loppukevällä 2011 Demokratiahankeryhmän nuoret kuvasivat nuorten mahdollisuutta toimintaosallisuuteen tärkeäksi, sillä nuorten mukaan vertaiset tietävät parhaiten mikä ikäryhmää kiinnostaa, näin arvioi puolet vastaajista. Yksi vastaaja toi esille että hän koki vertaisten järjestämät tapahtumat mukaviksi myös siitä syystä, että hän ei pidä ”ryppyjutuista”, mistä syystä ikäisten tai nuorempien järjestämät tapahtumat ovat houkuttelevia. Kaksi vastaajista toi esille myös tapahtumien järjestämisen mahdollistavan oppimiskokemuksen positiivisena asiana. Myös muita perusteluita tuotiin esille:

”Koska silloin [kun nuoret saavat itse järjestää tapahtumia] tapahtumista tulee juuri sopivanlaisia tuon ajan nuorille, tapahtumien ikäjakaumakin saattaa olla järkevämpi, aikuiset mielestäni yrittävät sekoittaa ikäryhmiä liikaa.”

“On tärkeää, että nuorillekin on heidän tarvitsemaansa toimintaa tässä kaupungissa ja nuoret itse tietävät parhaiten mitä se on.”

“Silloin he [nuoret] osallistuu yhteiskunnalliseen vastuuseen ja saavat uusia kavereita.”

“Siksi että nuoret pysyvät aktiivisena nyt ja jatkossa.”

Nuorten omat huomiot toimintaosallisuuden tärkeydestä yhtyivät siis joiltain osin tutkijoiden ja nuorisotyöntekijöiden huomioihin osallisuuden hyvistä puolista. Osallisuus ehkäisee syrjäytymistä, ja nuoretkin huomaavat sen aktivoivan vaikutuksen positiivisena asiana. Yhteiskunnalliseen vastuuseen osallistuminen ja positiiviset oppimiskokemukset ovat myös varmasti monien tutkijoiden ja nuorisotyöntekijöiden huomioita nuorten toimintaosallisuuden tärkeistä puolista.

Toimintaosallisuus koettiin ryhmässä tärkeäksi esimerkiksi siitä syystä, että osallistuesssa nuori koki olevansa osa jotakin suurempaa ja tunti olonsa tärkeäksi. Myös vastuun kantaminen koettiin positiiviseksi kokemukseksi. Nuoret kuvasivat kokevansa iloa ja palkitsevuutta saadessaan tarjota aktiviteetteja muille ikäisilleen nuorille. Nuoret siis kokivat voivansa vaikuttaa toimintaosallisuuden avulla. Nuoret saivat ja kantivat vastuuta, mikä on osallisuuden merkki.

5.2 Vaikuttaminen ryhmässä

Kaikki kahdeksan nuorta kokivat keväällä kykenevänsä vaikuttamaan riittävästi ryhmässä tehtäviin päätöksiin. Ryhmän toimintaa seuranneena olen tästä hieman yllätynyt, sillä ohjaajan roolissa huomasin ryhmän parin jäsenen käyttävän suurimman osan puheajasta, ja monesti hiljaisimmat eivät sanallisesti juurikaan osallistuneet

keskusteluihin ryhmässä. Tilanne ei siis kuitenkaan ilmeisesti nuorille näyttäytynyt samalla tavalla kuin ohjaajalle, vaan nuoret itse kokivat vaikuttavansa riittävästi ryhmän sisällä päätöksiin. Osa nuorista kuitenkin koki, että osa ryhmän jäsenistä tekee enemmän kuin muut ja valtaosa ryhmäläisistä kannattivat vastuun jakamista niin, että ryhmän jäsenillä olisi jossain määrin enemmän yksilöllistä vastuuta. Kuitenkin kaksi ryhmän jäsentä kokivat ryhmän työjaon jakautuvan jo nyt tasaisesti, ja kokivat yksilöllisen vastuun rikkovan ajatusta yhtenäisestä projektista. Myös viidestä yksilöllisen vastuun kannattajasta osa koki, että yksilöllisessä vastuussa on myös ryhmän yhtenäisyyden kannalta huonoja puolia, kuten että yksin tehdyissä asioissa näkyy vain yhden henkilön näkökanta, toisaalta se nähtiin myös keinoksi välttää ”siipeilyä”. Ryhmän nuorilla oli ristiriitaisia näkökulmia ryhmässä vaikuttamiseen. Toisaalta nuoret kokivat että he itse voivat vaikuttaa tarpeeksi päätöksentekoon, mutta toisaalta koettiin että osa ryhmästä jää taka-alalle tai tekee vähemmän työtä kuin muut. Voikin päätellä, että ryhmässä oma vaikuttavuus koettiin riittäväksi, mutta ei kuitenkaan ehkä tasaisesti jakautuneeksi. Kaksi nuorista koki myös että ohjaajilla on liikaa päätäntävaltaa, vaikka toisaalta toinen näistä nuorista koki asian myös positiiviseksi asiaksi. Neljä vastaajista oli sitä mieltä että ryhmän ohjaajilla ja harjoittelijoilla ei ole liikaa päätäntävaltaa, ja kaksi koki että päätäntävaltaa on ohjaajilla, mutta se koettiin sopivaksi, ohjaavaksi ja tukevaksi. Kukaan nuorista ei kuitenkaan kokenut että olisi jäänyt hankkeen toiminnassa vaille riittävää tietoa ja tukea ohjaajilta. Toisaalta osa nuorista toi tässäkin kohtaa esille ryhmän työmäärän epätasaisen jakautumisen, mikä saattaa merkitä että ohjaajilta oltaisiin tähän kaivattu puuttumista. Voi olla että osa nuorista koki kuormittavaksi liialliseksi nähdyn vastuun.

Syksyllä yksi ryhmäläinen koki ettei häntä enää kuunnella ryhmässä yhtä hyvin verrattuna aiempaan, hänkin kuitenkin koki pystyvänsä vaikuttamaan päätöksiin ja saamaan äänensä kuuluviin. Muut ryhmäläiset kokivat voivansa vaikuttaa hyvin päätöksiin, ja osa vastaajista toi myös esille itsensä osana ryhmää, vaikkei saisikaan aina mielipidettä läpi niin mielipiteet kuunnellaan samanarvoisena muiden kanssa. Voi päätellä että ryhmäytymisprosessi on edennyt kahden projektin välillä, sillä kevään vastauksissa yksikään vastaajista ei tuonut esille ryhmän osana vaikuttamista, vaan vastauksissa tuli enemmän esille huoli vastuun epätasaisesta jakautumisesta ja ”siipeilystä”. Ryhmäytymisprosessi on luultavasti vaikuttanut kokemukseen tasaarvoisista vaikuttamismahdollisuuksista. Toisaalta keväällä kaikki ryhmäläiset kokivat

itse voivansa vaikuttaa ryhmässä, mutta syksyllä yksi ryhmäläinen koki ettei häntä enää kuunnella yhtä hyvin kuin keväällä. On epäselvää johtuuko tämä kokemus ohjaajan vaihtumisesta, ryhmäläisten keskenään pitämien kokousten vaikutuksesta vai jostain ryhmän sisäisestä erimielisyydestä. Kuitenkin viiden ryhmäläisen vastauksista näkyy positiiviset kokemukset omista vaikuttamismahdollisuuksista, kevään negatiiviset kokemukset muiden vaikuttamismahdollisuuksista ei ole näkyvillä syksyn vastauksissa ja osa vastaajista tuo esille päätöksenteosta ryhmänä. Tästä päättelen että projektien välillä vaikuttamiskokemus ryhmänä on kasvanut ja yksilönä hieman pienentynyt.

5.3 Kokemukset vaikuttamismahdollisuuksista

Tutkin nuorten vaikuttamismahdollisuuskokemuksia projektissa käytännön kysymyksillä. Käytin samaa kyselypohjaa molemmissa kyselyissä, pienin sanamuutoksin (tapahtuman suunnittelu/tapahtumien suunnittelu jne.). Koska ryhmän koko muuttui kahdeksasta hengestä kuuteen henkeen projektin välillä olen muuttanut kyselyn tulokset myös prosenteiksi aineiston vertailun helpottamiseksi. Ryhmän koon muuttuminen saattoi vaikuttaa positiivisesti nuorten osallisuuskokemukseen erityisesti vaikuttamisen näkökulmasta, en usko että kato muussa mielessä on tutkimuksen kannalta merkittävä

Taulukko 1 Ensimmäisen kyselyn vastaukset, kevät 2011

Vastaajia 8

	Olen päässyt vaikuttamaan	Koen vaikuttamisen tärkeäksi	Haluan vaikuttaa tulevaisuudessa
Tapahtuman suunnittelu	6 (75 %)	8 (100 %)	8 (100 %)
Tapahtuman toteutus	6 (75 %)	6 (75 %)	8 (100%)
Kokouksissa läpikäytävät asiat	7 (88 %)	6 (75 %)	6 (75 %)
Kokousten kulku	5 (63 %)	5 (63 %)	7 (88 %)
Ryhmän harjoittelija-ohjaajien valinta	0	4 (50 %)	4 (50 %)
Rahan käyttö	1 (13 %)	6 (75 %)	5 (63 %)

Taulukko 2 Toisen kyselyn vastaukset, syksy 2011

Vastaajia 6

	Olen päässyt vaikuttamaan	Koen vaikuttamisen tärkeäksi	Haluan vaikuttaa tulevaisuudessa vastaavissa hankkeissa
Tapahtumien suunnittelu	4 (67 %)	5 (83 %)	5 (83 %)
Tapahtumien toteutus	5 (83 %)	4 (67 %)	5 (83 %)
Kokouksissa läpikäytävät asiat	4 (67 %)	6 (100 %)	4 (67 %)
Kokousten kulku	4 (67 %)	4 (67 %)	3 (50 %)
Ryhmän harjoittelijaohjaajien valinta	0	5 (83 %)	3 (50 %)
Rahan käyttö	3 (50 %)	5 (83 %)	3 (50 %)

On mielenkiintoista, että ensimmäisen kohdan, tapahtumien suunnittelun, kaikissa kohdissa (olen päässyt vaikuttamaan, koen vaikuttamisen tärkeäksi, haluan vaikuttaa tulevaisuudessa) tapahtui projektien välillä laskua, laskua ei kuitenkaan ole paljon. Minusta on kuitenkin mielenkiintoista erityisesti että yksi tai useampi vastaajista projektien välillä menetti mielenkiintoaan sekä tapahtumien suunnitteluun että toteutukseen, vaikka toteutukseen onkin toisen projektin aikaan suurempi osuus nuorista kokenut voivansa vaikuttaa. Se voi tarkoittaa sitä, että joko mielenkiinto koko hanketta kohtaan on vähentynyt tai toimintaosallisuuden sijaan mielenkiinto toisen projektin aikana keskittyi muihin osallisuuden muotoihin. Voi olla mahdollista että tapahtumien suunnittelusta ja toteuttamisesta ei koeta saavan yhtä paljon irti kuin keväällä, ja siksi henkilökohtainen kokemus näihin asioihin vaikuttamisesta on laskenut samoin kuin halu niihin vaikuttamiseen. On myös mahdollista että erimielisyydet ryhmän projektin valinnasta vaikuttivat kokemukseen, erimielisyyksistä kirjoitti yksi vastaaja.

Nuoret eivät saaneet projektin aikana vaikuttaa harjoittelijoiden valintaan. On kuitenkin huomattavaa että keväällä puolet, ja syksyllä lähes kaikki nuorista kokivat harjoit-

telijaohjaajien valintaan vaikuttamisen tärkeäksi ja sekä keväällä että syksyllä puolet nuorista halusi vaikuttaa siihen tulevaisuudessa. Voisikin mielestäni olla hyvä että nuorten kanssa keskusteltaisiin harjoittelijaohjaajien mukaan ottamisesta ryhmän toimintaan ennen harjoittelijoiden ottamispäätöstä. Ryhmän toiminta kokee kuitenkin aina pienen mullistuksen kun toimintaan tulee uusia jäseniä, olisikin hyvä että ryhmän nuorilla olisi mahdollisuus sanoa toivovatko he siihen väliaikaisia ohjaajia. Näin asiasta voitaisiin keskustella ja harjoittelijoihin suhtauduttaisiin kenties entistä myönteisemmin. Mahdollisuus vaikuttaa muutokseen on todettu lisäävän myönteistä suhtautumista siihen (Helkama & Myllyniemi & Liebkind 2004, 276-277). En kuitenkaan itse entisenä ryhmän harjoittelijana koe että minuun oltaisiin suhtauduttu ryhmässä huonosti, koen kuitenkin että jos ryhmäläiset kokevat harjoittelijaohjaajiin vaikuttamismahdollisuuden tärkeäksi, tulisi heille luoda mahdollisuus neuvottelevaan keskusteluun etukäteen.

Vaikuttamiskokemus raha-asioihin kasvoi projektien välillä, mutta samalla halu niihin vaikuttamiseen tulevaisuudessa pieneni vähän. Ensimmäisen projektin aikaan nuorilla oli vain vähän mahdollisuuksia vaikuttaa rahankäyttöön projektissa, tällöin lähinnä ohimennen keskusteltiin joidenkin projektin ohjelmanumeroiden hinnasta hankkeeseen varattuun budjettiin nähden. Toisessa projektissa nuorilla piti olla suuremmat mahdollisuudet vaikuttaa projektin talouteen, mutta silti vain osalla nuorista oli kokemus siihen vaikuttamisesta. Voikin olla että nuoret olivat jakaneet talousasioiden pohdinnan pienelle osaryhmälle, tai sitten ryhmissä rahasta keskusteltaessa vain osa ryhmäläisistä koki pystyneensä vaikuttamaan päätöksentekoon. Koska viidellä kuudesta nuorista oli kuitenkin kokemus siitä että he pystyvät vaikuttamaan ryhmässä tehtyihin päätöksiin hyvin tai ”oman osuutensa verran”, koen että vaikuttamiskokemuksen suhteellinen pienuus johtuu ennen kaikkea jaetuista tehtävävastuista. On kiinnostavaa miksi raha-asioihin vaikuttamiseen liittyen kevään ja syksyn välillä samaan aikaan vaikuttamisen tärkeyskokemus lisääntyi hieman kun kiinnostus siihen vaikuttamiseen tulevaisuudessa vähentyi hieman. Voikin olla että samalla kun kokemus näihin vaikuttamisesta lisääntyi, vahvistui myös kokemus että siihen vaikuttamiseen tulee antaa mahdollisuus mutta se ei silti välttämättä ole oma kiinnostuksen kohde.

On myös mielenkiintoista, että ensimmäisen projektin jälkeen kokouksissa käsiteltäviin asioihin koettiin voivan vaikuttaa entistä vähemmän, vaikka osassa toisen projektin suunnittelukokouksissa ei ollut yhtään ohjaajaa paikalla. Voisi kuvitella, että ilman ohjaajaa kokouksissa nuorten sananvallan lisääntyessä myös vaikuttamiskokemus kasvaisi. Näin ei kuitenkaan ilmeisesti päässyt käymään, tai sitten ryhmän ohjaajan vaihtuminen vaikutti kokemuksiin. Yksi nuori koki ainakin ohjaajan vaihtumisen vaikuttaneen ryhmän toimintaan, hänen mukaansa ryhmän toiminta oli aiemmin selkeämpää, muut ryhmäläisistä eivät kuitenkaan tuo esille ohjaajan vaihtumista esille vastauksissaan arvioidessaan ryhmän toimintaa tai omia vaikuttamismahdollisuuksiinsa ilman ohjaajaa tai ohjaajan kanssa. Nuorten kirjallisista vastauksista ilmenee kuitenkin, että ilman ohjaajaa pidetyt kokoukset olivat tahdiltaan hitaampia. Suurin osa koki tämän häiritseväksi, mutta osan mielestä ohjaajan puuttuminen ja kokousten verkkaisuus antoi aikaa ajatella. Valtaosa ei kokenut vaikutusmahdollisuuksiensa muuttuneen kokouksissa ohjaajan paikallaolon mukaan.

”Ohjaajan avulla pidetyt kokoukset olivat nopeampitempoisia ja niissä asiat etenevät paremmin. Ohjaajan läsnäolo tai puuttuminen kokouksissa ei mielestäni vaikuttanut kuitenkaan vaikuttamismahdollisuuksiini.”

”Vaikutusmahdollisuudet ovat olleet kohtalaiset. Mukavinta on ollut päättää hie-
man itse miten kokous etenee.”

5.4 Hankkeen vaikutus itseän ja ympäristöön

Vain yksi vastaajista koki toisen projektin jälkeen että hankkeeseen osallistuminen ei olisi vaikuttanut itseän. Kokemukset miten hanke on itseän vaikuttanut vaihtelivat muun muassa itseluottamuksen kasvusta kavereiden saantiin.

”Olen saanut huimasti kokemusta erilaisista tilanteista sekä täällä suomessa kuin myös ulkomailla muunmaalaisten kanssa. Olen oppinut muiden kautta paljon itsestäni ja erilaisista vaikutusmahdollisuuksista, joita on tarjolla.”

”Olen saanut lisää tietoa yhteiskunnallisista arvoista ja asioista. Tiedän nyt myös mitkä ovat kansalaisen oikeuteni/velvollisuuteni.”

Yksikään ei kuvannut hankkeen vaikuttaneen itseensä negatiivisesti. Itseluottamuk-

sen kasvu viittaa mielestäni voimautumisen ja valtautumisen kokemukseen, vaikka kokemuksen suuruutta onkin vaikea arvioida. Itseluottamuksen kasvaminen kuitenkin viittaa itseensä ja omiin kykyihinsä luottamiseen projektissa ja kenties muuhunkin elämään liittyen. Tiedon lisääntyminen taas liittyy demokratiakasvatukseen, mutta se voi liittyä myös voimautumisen ja valtautumisen tunteisiin, jos tunteeseen liittyy myös oman kyvykkyyteen ja omaan potentiaalinsa uskomisen kasvaminen. Vaikka näistä vastauksista on vaikea päätellä kuinka suuri voimautumisen kokemus nuorille on tullut, on kuitenkin todettava että voimautumista ja valtautumista on tapahtunut, siten voi todeta että osallisuutta on myös toteutunut.

Vaikka kokemukset omassa ryhmässään vaikuttamisessa olivat positiiviset, sen sijaan kokemukset lähiympäristöön vaikuttamisesta olivat ristiriitaisemmat. Kaksi henkilöistä kokee että hankkeen avulla on korkeintaan vähän pystynyt vaikuttamaan Joensuussa heitä kiinnostaviin asioihin, heistä toinen kuvaa vaikuttamismahdollisuuksiaan vähemmäksi kuin mitä ajatteli hankkeen alussa itsellä olevan. Myös kolmannen vastaajan kokemukset vaikuttamismahdollisuuksista ei ole yksiselitteisen myönteiset. Kolme vastaajista kokee pystyneensä vaikuttamaan Joensuussa heitä kiinnostaviin asioihin, vastauksissa kuvataan yhdessä tekemistä ja yhdessä uuden luomista ja Joensuun nuorisotoimen toimintaan tutustumisen miellekkyttä. Yksi nuorista kuvaa myös miten haluaisi vaikuttaa tulevaisuudessa Joensuussa:

”tarkoitukseni olisi ollut kirjoittaa aloite myös siitä, että saataisiin jollekin koululle nuoriso-ohjaajan ja alaa opiskelevan vetämät tunnit vaikka parin viikon välein, joissa oppilaat voivat itse vaikuttaa tunteihin ja kaikkeen, se loisi me henkeä luokalle ja vähentäisi kiusaamista...”

Tämä kuvaa mielestäni, että vaikuttamismahdollisuuskokemus ei lähiympäristön suhteen kasvanut merkittävästi, niin ainakin kiinnostus ja motivaatio vaikuttamiseen lisääntyi osalla vastaajista. Tähän viittaavat myös nuorten kuvaavat kokemukset siitä, että hanke on lisännyt heidän tietämystään kansalaisten oikeuksista ja velvollisuuksista. Hanke siis kasvatti nuorten osallisuutta tiedollisesti, nuorilla on parempi käsitys vaikuttamismahdollisuuksista periaatteessa, mutta kokemus ei silti hankkeen aikana ollut vahva.

Koen vaikuttamishalukkuuden kuitenkin myönteiseksi osallisuutta mitattaessa. Nekin

nuoret, jotka kokivat voineensa vaikuttaa lähiympäristöönsä vähän, ristiriitaisin tuntein tai vähemmän kuin olettivat osoittivat kuitenkin halua vaikuttaa, saada ja myös kantaa vastuuta. Mielenkiintoista olisi kuitenkin tietää miksi vaikuttamishalukkuus aiemmassa vaikuttamistaulukossa näyttää synkemmältä kuin nuorten kokemukset tässä kysymyksessä vaikuttavat. Voi olla että kysyin vaikuttamismahdollisuuskokemukset -kohdassa vaikuttamishalukkuutta liian rajatuissa ilmiöissä, osa nuorista koki valitut projektit epätydyttäväiksi tai nuoret ovat enemmän kiinnostuneita esimerkiksi tietosallisuudesta tai päätösosallisuudesta. Osallisuuden kannalta ei kuitenkaan sinällään ole mielestäni merkityksellistä mihin asioihin nuoret haluavat vaikuttaa, ryhmän nuorilla kuitenkin selvästi on halua vaikuttaa ja saada vastuuta. Osallisuuskokemus vaikuttamiskokemuksen perusteella ei kuitenkaan ole yksiselitteisen myönteinen.

5.5 Vastuu ja tuki vastuun kantamiseen

Ryhmän nuorista kolme koki saaneensa enemmän vastuuta toista projektia suunniteltaessa ja tehdessä, kaksi henkilöä koki saaneensa saman verran tai enemmän ja yksi koki saaneensa toisessa projektissa vähemmän vastuuta verrattuna ensimmäiseen projektiin. Nuoret kokivat luottamukseen itseensä kasvaneen, ja ryhmän pienentymisen johdosta tehtäviä olevan enemmän tarjolla. Osa myös koki oman osaamisensa olleen hyödyksi tapahtumassa ja sitä kautta vastuun nousseen. Ohjaajien antaman tuen kokivat kaikki nuoret riittäväksi, vähintään ”ok:ksi”. Osa koki saamansa tuen jopa erinomaiseksi. Nuoret eivät tarkentaneet yksityiskohdin mikä ohjaajien tarjoamassa tiedossa ja tuessa oli hyvä hyvää tai huonoa.

Nuorten kokemus vastaa melko hyvin myös heidän toiveitaan vastuusta keväältä. Keväällä valtaosa nuorista halusi enemmän yksilöllistä vastuuta, mutta toiveena että vastuuta ei olisi liikaa ja ryhmän tuki olisi olemassa. Nuoret eivät toisen projektin jälkeen vastauksissaan eritelleet että saivatko he tarpeeksi tukea yksilölliselle vastuulle muilta ryhmäläisiltä, mutta oletan että näin tapahtui sillä uskon että he olisivat vastauksissaan eritelleet jos näin ei olisi käynyt. Jos tukea ei olisi ollut muilta ryhmäläisiltä tarpeeksi niin ryhmäläiset tuskin olisivat kokeneet kovinkaan suurta tunnetta ryhmäytymisestä, ja onnistuneen ryhmäytymisen merkkejä toisen projektin jälkeen

kerätyssä aineistossa ilmeni ryhmän esiintuonnin muodossa.

5.6 Osallisuuskäsitykset ja merkitykset

Koska osallisuuden piti olla nuorille käsitteenä tuttu, sillä sitä oltiin käsitelty nuorten kanssa hankkeen tavoitteiden yhteydessä, selvitin kyselyssäni nuorten osallisuuskäsityksiä ja kokemuksia myös suoraan osallisuustermiä käyttäen. Nuoret toivat määrittelyissään esille vaikuttamismahdollisuuden, yhdessä tekemisen, kokemuksen olla mukana jotakin suurempaa, osallistumisen sekä vastuun. Nuoret toivat esille myös kokouksiin osallistumisen sekä niissä mielipiteidensä jakamisen. Kaiken kaikkiaan nuorten osallisuusmäärittelyt olivat hyvin konkreettisia ja rajattuja, mutta varsinaisesti virheellisiä ajatuksia osallisuuden määritelmästä ei ollut. Osallisuus koettiin yhteiseksi asiaksi.

”Yhteinen projekti = yhteinen osallisuus”

”Minusta on tärkeää, että tuntee olevansa osallinen johonkin ja tuntee olevansa hyödyllinen ja kehittyvä.”

Näiden merkitysten kautta nuoret arvioivat osallisuuden merkitystä itselleen. Nuoret arvioivat muun muassa että on tärkeää tuntea olevansa hyödyllinen ja kehittyvä, kokouksiin osallistuminen ja tapahtumien toteuttaminen koettiin tärkeäksi. Vaikuttaminen yhteisiin ja itseä koskeviin asioihin koettiin myös tärkeäksi itselle merkitykselliseksi osallisuuden piirteeksi. Eräs vastaaja koki osallisuuden kokemuksen merkittäväksi myös tulevaisuuden suunnitelmien mietinnän välineenä ja opasteena. Vain yksi vastaajista koki että osallisuus hänen määritelmänsä mukaan ei ollut kasvanut Demokratiahankkeen aikana. Muut vastaajat kokivat osallisuutensa kasvaneen vähintään hieman. Kaikki vastaajat kokivat osallisuuden kokemuksen myös enemmän tai vähemmän tärkeäksi.

5.7 Merkittävyys

Tutkimukseni tuloksilla on merkitystä Joensuun nuorisotoimen toiminnan arvioinnissa ja vastaavankaltaisen tulevan toiminnan suunnittelussa. Tulokset antavat mahdollisuuden osallisuuteen liittyvän ryhmätoiminnan tarkasteluun ja arviointiin sen kehittämisen puolesta. Tutkimuksen tuloksia voi käyttää myös muiden hyvin samankaltaisten osallisuusryhmien tarkastelun apuvälineenä.

Erityisesti koen, että opinnäytetyön avulla pystytään uudelleen arvioimaan millä keinoin nuorten vaikuttamiskokemuksia voitaisiin parantaa ja miten nuorten osallisuuskokemusta nostaa. Tiedostamalla tutkimustulosten esille nostamia ilmiöitä on niihin helppo kiinnittää huomiota ja parantaa nuorten kokemusta osallisuushankkeista.

5.8 Yleistettävyys

Tutkimukseni on luokiteltavissa tapaustutkimukseksi, mistä syystä tuloksia ei lähtökohtaisesti pidä yleistää, tai yleistää vain hyvin harkiten. Tapaustutkimus on myös arvosidonnaista, sillä tapaustutkimuksessa on tutkija tunnustetusti koko persoonallisuudellaan yhteydessä tutkimuksen teossa ja tutkijan arvomaailma vaikuttaa näkemyskykyyn tutkittavasta ilmiöstä, olennaista on kuitenkin omien arvojen tiedostaminen (Syrjälä & Ahonen & Syrjäläinen & Saari 1996, 15). Arvosidonnaisuuden vuoksi yleistävyyttä tulee myös kyseenalaistaa, sillä on mahdollista, että toinen tutkija olisi tehnyt tästäkin tutkimuksesta jossain määrin erilaisia tulkintoja tai johtopäätöksiä.

Uskon kuitenkin, että tutkimuksen tulokset ovat mahdollisesti yleistettävissä hyvin samankaltaisiin nuorisoryhmiin, joissa nuorilla on jo aiempaa kokemusta osallistumisesta ja vaikuttamisesta ja joissa ryhmällä on pidempiaikaista kokemusta yhdessä työskentelemisestä. Tutkimukseni kuitenkin antaa tietoa juuri tämän kyseenomaisen ryhmän osallisuuskokemuksista, joten tutkimukseni auttaa hahmottamaan nuorten vaikuttajaryhmien mahdollisia osallisuuskokemuksia suuntaa-antavana esimerkkinä.

Yleistettäessä tuloksia tulee kuitenkin ottaa huomioon tämän ryhmän ominaispiirteet, ryhmän pieni koko (6-8 henkeä) ja nuorten laaja vaikuttamistausta: kaikilla nuorilla oli

kokemusta muista vaikuttajaryhmistä, kuten Nuorisovaltuustossa toimimisessa. Nämä piirteet todennäköisesti vaikuttivat tutkimustulokseen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyöni tutkimustuloksissa käy ilmi että nuorten osallisuuskokemus ei ole kaikilla hankkeen nuorilla tasaisen vahva tai täysin yksiselitteinen, mutta selkeitä merkkejä osallisuuskokemuksesta kuitenkin löytyy. Osallisuuskokemus ilmeni selkeimmin esimerkiksi itsevarmuuden kasvuna, kokemuksena omista vaikuttamismahdollisuuksistaan ryhmän sisällä ja vastuun saamisena. Keskimäärin vastaajilla oli myös vahva kokemus siitä että he ovat hankkeen avulla päässeet vaikuttamaan asioihin kotikunnassaan Joensuussa. Nuorilla oli selkeitä näkemyksiä osallisuuden merkityksistä, kuten yhteiskunnallisen vastuun lisääntymisestä, ryhmään kuulumisesta, vaikuttamismahdollisuuksista ja nuorten aktivoitumisesta. He pitivät näitä asioita merkittävänä ja keskimäärin hankkeen nuoret kokivat osallisuutensa lisääntyneen hankkeen aikana näissä itse määrittelemissään konteksteissa hyvin. Osallisuuskokemus vaihteli jossain määrin eri aihepiirien välillä. Vaikuttamismahdollisuudet oli keskimäärin kohtalaiset, raha-asioihin vaikuttaminen koettiin heikoimmaksi kun taas tapahtumien toteutukseen kokivat lähes kaikki voineensa vaikuttaa. Kokouksiin vaikuttaminen ja tapahtumien suunnitteluun vaikuttaminen oli keskiarvoltaan kohtalaista. Osallisuuskokemus oli vahvinta ryhmän sisällä, lähes kaikki vastaajista kokivat voivansa vaikuttaa ryhmän sisällä hyvin. Keskimäärin kaikki asiat huomioiden osallisuuskokemus oli nuorilla hyvä, ja kokemus suuntautui ennen kaikkea osallisuuden toiminnallisiin puoliin, mutta myös päätösosallisuuteen ja suunnitteluosallisuuteen.

Käyttämäni määritelmän mukaan voimaantumisen ja valtautumisen kautta koen osallisuuden melko hyvin lisääntyneen projektien välillä, yksikään nuorista ei tuonut selkeitä merkkejä siitä etteivät he olisi tunteneet itseään päteväksi ja hyväksytyksi henkilöksi projektin alusta loppuun. Henkilökohtainen vastuu kuitenkin lisääntyi projektien välillä, ja tuki sen kantamiseen koettiin riittäväksi, mikä lisää voimaantumisen ja valtautumisen kokemusta projektien välillä. Tähän viittaa myös kokemuksen vahvistuminen, itsetunnon ja tiedon lisääntyminen. Nuoret keskimäärin kokivat voineensa

jossain määrin vaikuttaa elinympäristöönsä ja kaikki nuoret selvästi kokivat saaneensa vastuuta ja valtaosa nuorista koki projektien välillä roolinsa muuttuneen merkittävämmäksi ja tehtäviensä ja vastuidensa lisääntyneen. Osallisuuskokemus siis kaikilta osin jossain määrin kasvoi. Kuitenkin jossain osin osallisuuskokemusta olisi voitu myös parantaa, esimerkiksi harjoittelijoiden ottamisesta keskustelemalla tai ihan kysymällä nuorilta että miten heidän kokemustaan vaikuttamisesta voitaisiin parantaa.

Osallisuuskokemuksen selkeys vaihteli eri vastaajien välillä, mutta keskimääräisesti voi arvioida osallisuuskokemuksen olleen läsnä sekä ensimmäisessä että toisessa projektissa, ja myönteistä muutosta tapahtuneen näiden projektien välillä, vaikka syyt tähän muutokseen jääkin hämärän peittoon siltä osin, etteivät vastaajat eritelleet syitä kokemuksilleen. Valtaosa vastaajista kuitenkin koki roolinsa muuttuneen aktiivisemmaksi toisessa projektissa, ja vastuun lisääntyneen. Osallisuuskokemukset olivat vahvimpia nimenomaan toimintaosallisuuden suhteen, aktiivisessa ja toiminnallisessa osallisuuden muodossa. Kaikki nuoret kokivat enemmän tai vähemmän pystyneensä toteuttamaan tapahtumia hankkeen avulla. Keskimäärin vastaajat kokivat kyenneensä myös vaikuttamaan lähiympäristöönsä hankkeen avulla, vaikka jokaista hankkeen nuorta kokemus ei tavoittanut. Kokemus tieto-osallisuudesta tai suunnitte- luosallisuudesta oli epävarmempi, mikä ilmenee nuorten vaikuttamismahdollisuuskokemuksissa. Radikaalia muutosta osallisuuskokemuksessa ei kuitenkaan tapahtunut projektien välillä, muutosta voisi enemmänkin kuvata termillä kokemuksen syvenemi- nen.

Osallisuuskäsityksissään nuoret kuvasivat samankaltaisia ilmiöitä kuin alan tutkijat ja asiantuntijat. Vastauksissa tuli esille kaikenlaisia osallisuuden muotoja, kuulemista, osallistumista, vastuuta. Vastaukset kuitenkin painottuivat enemmän käytännönasioihin, kokouksiin osallistumisiin, tapahtumien toteuttamiseen, vaikuttamiseen yms. Sen sijaan vastauksissa ei tullut esille juurikaan passiivisemmän osallisuuden piirteitä kuten tieto-osallisuutta tai nuorisolain esille tuomaa osallisuutta eli kuulemista ennen päätöksentekoa nuoria koskevissa asioissa. Mielenkiintoista nuorten vastauksissa oli, että osa nuorista linkittivät osallisuushankkeen vaikutukset myös apuvälineeksi tulevaisuuden ja siihen liittyvien mielenkiinnonkohteiden pohdintaan, mitä ei usein tuoda esille osallisuudesta puhuttaessa. On mielestäni merkittävä huomio, että kun nuoret saavat suunnitella, toteuttaa ja arvioida itseään kiinnostavan projektin, he sa-

malla saavat mahdollisuuden kokeilla käytännössä erilaisia rooleja mielenkiinnonkohteidensa toteuttamiseen liittyen ja samalla esimerkiksi testata että haluavatko he toteuttaa samanlaista toimintaa tulevaisuudessa ammatin muodossa. Tämä on mielestäni tärkeä osallisuuden vaikutus erityisesti koulutusta pohtiville nuorille. Nuoret arvioivat myös osallisuuden merkitystä itselleen kuvaamalla ulkopuolisena olemisen kurjuutta, minkä voi ajatella viittaavan syrjäytymisen ehkäisyyn. Samaan aihepiiriin liittyy nuorten kuvaus osallisuuden yhteisöllisyyttä lisäävästä vaikutuksesta.

Uskon, että osallisuuskokemus olisi hankkeen aikana kasvanut, jos hankkeen projektit olisivat olleet selvästi erilaiset tai projektien haastavuus kasvanut. Mielestäni hankkeen kummatkin projektit olivat melko samanlaisia, kummankin projektin tarkoituksena oli saada enemmän kävijöitä nuorisotaloille, mutta toteutus eri. Projektien merkittävin ero oli että toisessa projektissa hankkeen nuoret olivat vähemmän toteuttamassa, sillä nuorisotalon nuoret itse innovoivat ja toteuttivat tapahtuman ja hankkeen nuoret vain avustivat. Tämä toki omalla tavallaan nosti osallisuuden astetta tekemällä projektista entistä nuorisovetoisemman ja vähentämällä aikuisten ohjaajien roolia projektin vetäjänä. Toisaalta epäilen antoiko toinen projekti tarpeeksi haasteita Demokratiahankkeen nuorille osallisuuden kannalta. Osallisuuskokemusta olisi myös kenties voinut parantaa jos nuorten kanssa oltaisiin keskusteltu avoimesti osallisuuskokemuksesta ja siitä miten nuorten mielestä kokemusta voitaisiin parantaa. Toisaalta hankkeen nuoret itsessäänkin olivat jo mielestäni melko hyvin osallisia, sillä he jo ennen hanketta he olivat monissa osallisuutta nostavissa ryhmissä mukana, kuten oppilaskunnissa ja nuorisovaltuustossa. Kenties siis hankkeen todellisen potentiaalin olisi nähnyt jos hankkeen osallistujat olisivat olleet todella syrjäytymisriskissä olevia, itsensä osattomiksi kokevia. Toisaalta taas hankkeen muoto oli lähtökohtaisesti raskas sen pitkän keston ja sen vaatiman sitoutumisasteen vuoksi.

Moninaisempaa tietoa hankkeen osallisuusvaikutuksista saataisiin, jos hankkeen kestoja jatkettaisiin ja tutkimus toteutettaisiin parin vuoden pitkittäistutkimuksena. Näin voitaisiin selvittää paitsi Demokratiahankkeen osallistujien myös toisen projektin toteuttaneiden nuorisotalojen nuorten sekä projektin lopputuloksen diskon osallistujien osallisuuskokemus on jo kasvoiko se hankkeen jälkeen. Olisi mielenkiintoista tietää innostiko hankkeen projektit näihin osallistuneita jatkossa osallistumaan tai vaikuttamaan ja kasvattiko hanke näiden osallisuuskokemustaan kokonaisuudessaan

tai joltain tietyin osin verrattuna lähtötilanteeseen. Mielestäni kuitenkin hankkeen avulla hankkeen nuorten osallisuuskokemus kasvoi, mutta ei niin merkittävästi että tulosta voisi pitää yllätyksellisenä. Uskon, että hankkeen nuorilla oli jo ennen hanketta osallisuuskokemus, vaikka hankkeeseen osallistuminen selkeytti tätä kokemusta ja auttoi nuoria havainnoimaan sen paremmin. Toisaalta on huomioitava että ihan kaikilla on oikeus osallisuuskokemukseen, eikä aikaisempi osallisuuskokemus saa viedä pois oikeutta kasvattaa osallisuuskokemustaan entisestään.

LÄHTEET

Kirjalähteet:

- Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi 2008. Lasten ja nuorten kunta. 2. Painos. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Gretschel, Anu 2002a. Kunta nuorten osallisuusympäristönä – Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntaprojektin laadunarvioinnin keinoin. Jyväskylän yliopisto, Studies in Sport, Physical Education and Health 85. Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Gretschel, Anu 2002b. Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta.
- Gretschel, Anu 2008. Nuori – ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. 2. muuttumaton painos. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 243-260.
- Harju, Aaro 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Dark Oy.
- Helkama, Klaus & Myllyniemi, Rauni & Liebkind, Karmela 2004. Johdatus sosiaalipsykologiaan. 3.-5. Painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kohonen, Kirsi & Tiala, Toni 2002. Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseksi. Helsinki: Art-Print Oy.
- Metsämuuronen Jari 2001. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Metodologia -sarja 1. 2. Painos. Viro.
- Metsämuuronen, Jari 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia -sarja 4. Vöru: Jaabes OÜ.
- Sainio, Ari 1994. Kohti kansalaisten kuntaa. Helsinki: Suomen kuntaliitto, Acta 40.
- Savolainen, Miina 2009. Voimauttava valokuva. Teoksessa Halkola, Ulla & Mannermaa, Lauri & Koffert, Tarja & Koulu, Leena (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 211-227.

Sutela, Marja 2000. Suora kansanvalta kunnassa. Oikeusvertaileva tutkimus kansanäänestyksestä kunnan asukkaiden itsehallinnon toteuttajana. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Syrjälä, Leena & Ahonen, Sirkka & Syrjäläinen, Eija & Saari, Seppo 1996. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. 1.-3. Painos. Rauma: Kirjapaino Oy West Point.

Vehviläinen, Jukka 2006. Nuorten osallisuushanke – Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt. Helsinki: Hakapaino Oy.

Elektroniset lähteet:

Joensuun nuorisotoimi esittelymateriaali. PowerPoint.

Joensuun kulttuuri- ja nuorisotoimi 2009. Kulttuuri- ja nuorisotoimen strategiat 2009-,
 Ajan virta. Viitattu 10.10.2011.
<http://www.jns.fi/dman/Document.phx?documentId=ps27409125254860&cmd=download>

Joensuun kaupunki 2011. Joensuu lukuina. Viitattu 20.7.2011.
<http://www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-jns/info/joensuulukkuina.htx>.

Rantakokko, Jukka-Pekka 2007. Vallakas - Kuntalaisten vaikuttamisopas, Osallistumisen oikea ajoitus. Viitattu 1.8.2011.
http://www.kuntaportaali.org/k_perussivu.asp?path=1;29;192;124767;124769;124693

Youth.idea.tools@practice-democracy 2010. Application for: Action 1 - Youth for Europe Sub-Action 1.3 - Youth Democracy Projects Version valid as of 1 January 2010
 Viitattu 13.10.2011.

LIITTEET

Liite 1: Kyselylomakkeen kysymykset 1

1. Osallistutko mieluummin aikuisten vai vertaisten (ikäistesi nuorten) järjestämiin tapahtumiin? **Miksi?**
2. Miksi on tärkeää, että nuoret saavat järjestää tapahtumia muille nuorille?
3. Mikä innostaa tai motivoi sinua järjestämään tapahtumia toisille nuorille?
4. Olet ollut suunnittelemassa ja järjestämässä JNS Reality-tapahtumaa ja alat nyt järjestämään JNS Reality 2-tapahtumaa. **Miten uskot roolisi muuttuvan toista tapahtumaa järjestettäessä?**
5. Koetko, että pystyt riittävästi vaikuttamaan ryhmässä tehtyihin päätöksiin?
6. Yksilöllinen vastuu tarkoittaa tehtäviä, joiden huolehtimisesta vastaa vain yksi henkilö. **Miksi haluaisit ryhmässä enemmän yksilöllistä vastuuta/miksi et haluaisi?**
7. Onko ohjaajilla (Maikilla ja Jutalla) ja/tai harjoittelijoilla (Kaisla ja Piia) liikaa päätäntävaltaa Demokratiahankkeessa? **Missä asioissa?**
8. Oletko saanut riittävästi tietoa ja tukea JNS Reality –tapahtuman suunnitteluun ja toteutukseen ohjaajilta ja/tai harjoittelijoilta?

9. Merkitse rastilla mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto. **Voit valita useita vaihtoehtoja.**

	Olen päässyt vaikuttamaan	Koen vaikuttamisen tärkeäksi	Haluan vaikuttaa tulevaisuudessa
Tapahtumien suunnittelu			
Tapahtumien toteutus			
Kokouksissa läpi käytävät asiat			
Kokousten kulku			
Ryhmän harjoittelijaohjaajien valinta			
Rahan käyttö			

10. Muuta, mitä haluat sanoa?

Liite 2: Kyselylomake 2

Kysely Demokratiahanke-nuorille osa 2

1. Toista projektia suunniteltaessa osassa kokouksissa ei ollut paikalla ohjaajia eikä harjoittelijoita, osassa kokouksissa oli paikalla ohjaaja Jussi tai Maikki. Miten vaikuttamismahdollisuutesi ryhmässä muuttuivat riippuen oliko kokouksissa paikalla ohjaajaa tai ei?
2. Miten ohjaajan läsnä- tai poissaolo vaikutti ryhmän toimintaan?
3. Miten roolisi ryhmässä muuttui toista projektia tehdessä verrattuna kevään JNS Reality-tapahtuman järjestämiseen?
4. Miten koet pystyväsi vaikuttamaan ryhmässä tehtyihin päätöksiin?
5. Miten hankkeeseen osallistuminen on vaikuttanut sinuun?
6. Koetko, että olet Demokratiahankkeen avulla päässyt vaikuttamaan sinua kiinnostaviin asioihin Joensuussa? Millä tavoin?
7. Koetko saaneesi enemmän vastuuta ryhmässä toista projektia suunniteltaessa? Millaista?
8. Oletko saanut riittävästi tietoa ja tukea toisen projektin suunnitteluun ja toteutukseen ohjaajilta Maikilta ja Jussilta?

9. Merkitse rastilla mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto. **Voit valita useita vaihtoehtoja.**

	Olen päässyt vaikuttamaan	Koen vaikuttamisen tärkeäksi	Haluan vaikuttaa tulevaisuudessa vastaavissa hankkeissa
Tapahtumien suunnittelu			
Tapahtumien toteutus			
Kokouksissa läpikäytävät asiat			
Kokousten kulku			
Ryhmän harjoittelijaohjaajien valinta			
Rahan käyttö			

10. Mitä osallisuus mielestäsi tarkoittaa?

11. Mitä osallisuus sinulle merkitsee?

12. Koetko osallisuutesi kasvaneen toisen projektin aikana?

13. Onko osalliseksi kokeminen sinulle merkityksellistä? Miksi?

14. Muuta sanottavaa tai kommentoitavaa?